Nr. 9 (44) **1939 m. kovo 4 d.** **II metai.**

VARPELIS

„AIDO“ PRIEDAS VAIKAMS

ALTORIUS

Dangun kyla maldos žodžiai,
Dega žvakės pamažu,
Atsiklaupus prie altoriaus,
Man ir gera ir gražu.

Visos mintys visi norai
Pas Aukščiausį skrenda jie...
Tik prie Jėzaus, kurs altoriuj,
Tik Marijai danguje.

Čia jauku taip, čia taip gera
Tarp kolonų išdidžių,
Gražūs norai širdyj šnera,
Sielos balsą aš girdžiu.

Būk, moksleivi, visad geras,
Artimą gerbk visada,
Džiaugsis tavim tuomet Dievas
Ir tėvynė Lietuva.

J. Mackevičius.

NEMUNAS

Alytus

Plaukti Nemunu iš Merkinės į Alytų vien smagumas. Jo krantai kaskart darosi gražesni ir įvairesni. Pats Nemunas kai kur pribėga ir glaudžiasi prie aukštos pakrantės, kitur plačiai išsilieja ir plaukia tarp margažiedžių pievų ar krūmais apkaišytų kraštų.

Artinamės prie Alytaus. Nemunas vingiuoja tarp pušynų. Štai pasirodė pirmosios pirkaitės, prie jų daržai, sodai ir sodeliai. Nemune maudosi vaikų būriai, krykštauja, džiaugiasi. Štai ir tiltas, kuris jungia abi Alytaus dalis: vilniškę ir suvalkinę. Ant šio tilto 1919 m. vasario 13 d. žuvo karininkas Juozapavičius. Bet apie Alytaus praeitį pradėkime pasakoti iš pradžios.

Alytus labai senas miestas. Jis tokio pat senumo, kaip Trakai arba ir Vilnius, tad nėra tikrų žinių, kas jį pradėjo kurti. Tiek tik žinoma, kad Alytus turėjo pilį, kuri pastodavusi kelią priešui, besiveržiančiam Lietuvon iš vakarų. Kelis kartus jį ėmė ir degino kryžiuočiai, nes pro jį eidavęs kelias į Vilnių ir Trakus, kur jie traukdavo grobio ieškoti. Kelis kartus tą pilį atstatydavęs kunigaikštis Kęstutis, išvijęs kryžiuočius iš mūsų krašto. Per karus su kryžiuočiais nukentėjo ne vien Merkinė, Alytus ir kiti miestai prie Nemuno, bet ir visas kraštas nuo Nemuno į vakarus. To krašto gyventojai sudavai ir kuršiai ilgai spyrėsi užpuolikams, pagaliau, neišlaikė jų spaudimo ir pasitraukė į rytus ir į šiaurę. Tuo metu susmuko ir vakarinė Alytaus dalis, o išaugo rytinė, vilniškė.

Vytautas Didysis kryžiuočius sumušė ir atgrasė juos veržtis Lietuvon. Į ištuštėjusį Sudavų (dabar Suvalkų) kraštą pradėjo traukti mūsų protėviai iš kitų Lietuvos kraštų ir čia iš naujo kurtis. Ir vėl atsigavo vakarinė, suvalkinė Alytaus dalis ir pradėjo vytis vilniškę dalį.

Lietuvos karaliai rūpinosi Alytaus ateitimi. Jie suteikė jam miesto teises ir įvairių lengvatų, kad tik jis augtų ir turtėtų. Tačiau Alytus gražiausiai pradėjo tarpti prie rusų, kai jie jame pradėjo statyti tvirtovę ir pradėjo tiesti kelius: geležinkelį į Gardiną (per Suvalkus), plentus į Kalvariją, Seinus, Daugus, Kauną, Merkinę.

Užėjo Didysis karas. Alytiečiai su baime laukė vokiečių puolimo. Jų miestas buvo tvirtovė, o tvirtovių gyventojams karo metu daugiausia tenka nukentėti. Tačiau rusai iš Alytaus pasitraukė be mūšio, miestas beveik nenukentėjo, ir alytiečiai lengviau atsikvėpė. Atėję vokiečiai padarė jį apskrities miestu. Nuo to laiko jis pradėjo dar sparčiau augti.

Didysis karas ėjo į galą. Mūsų engėjų galybė palūžo. Vergijos pančius traukė estai, latviai, lietuviai, lenkai. Visos šios tautos skubiai kūrė savo kariuomenes, kad galėtų apginti atgautąją laisvę. 1919 metais iš rytų traukė rusai bolševikai ir nešė mums vėl nelaisvę. Reikėjo nuo jų gintis, reikėjo juos išvaryti iš savo žemių.

Bolševikai jau užėmė Vilnių, iš Vilniaus traukė toliau į vakarus, į Kauną. Jų vadovybė įsakė keliems pulkams pereiti Nemuną ir užimti Suvalkų kraštą. Lietuvos kariuomenė tuo metu tik kūrėsi, tačiau narsiai stojo į kovą. Įvyko susirėmimų prie Daugų, Stakliškių, Jezno. Lietuvos kariuomenė priversta buvo trauktis. Besitraukdama į Alytų gynė, kiekvieną žemės žingsnį. Ant Alytaus tilto 1919 m.

vasario 13 d. krito nuo bolševiko paleistos kulkos pulko vadas karininkas Juozapavičius, kai jojo su paskutinėmis pulko dalimis iš vilniškės Alytaus dalies į vakarinę. Šiam didvyriui dabar pastatytas paminklas, jo mirties momentas įamžintas į paveikslą, kuris dabar yra išstatytas Karo Muziejuje Kaune. Kitą dieną bolševikai iš Alytaus buvo išvyti.

Dabar Alytus turi daugiau kaip pusaštunto tūkstančio gyventojų. Jame yra kelios mokyklos, dvi bažnyčios, geros ligoninės. Miestas auga, turtėja ir gražėja.

Iš Alytaus plaukime į Rumbonius. *V. B.*

AŠ LIETUVIS

Aš gimiau lietuvis
Ir lietuvis būsiu.
Dirbsiu, kiek galėsiu,
Aš tėvynei mūsų.

Jai aukosiu darbą,
Jai aukosiu mintį,
Jei ją pultų priešas
Drąsiai stosiu ginti.

Kad reikėtų mirti,
Mielai aš sutiksiu:
Mat, gimiau lietuvis,
Juo ir pasiliksiu.

Ad. Keraitis.

Didvyriškas vaikas

Mikalinės sodžiuje Račinskų šeimoje auga 7 metų Algirdukas ir 4 metų sesytė. Algirdukas vasario 15 d. išgelbėjo skęstančią savo sesutę. Buvo taip:

Mikalinės kaime yra gal trijų metrų gilumo kūdra. Iš jos kas žiema piausto ledą ir veža į ledinę. Tas pat buvo padaryta ir šiemet.

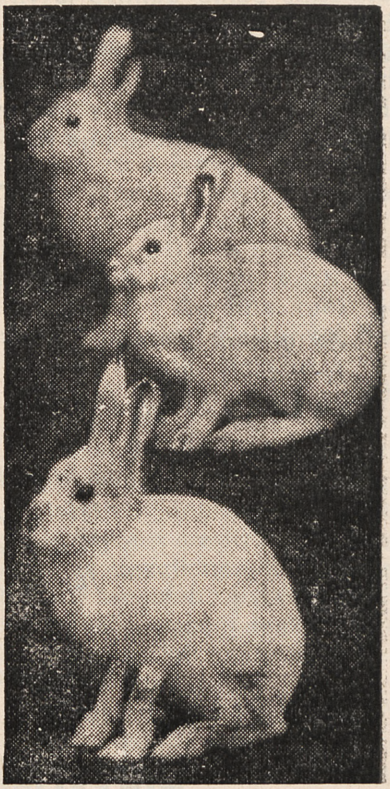
Vasario 15 d. per kūdrą ėjo Račinskų 4 metų mergaitė. Ji užėjo ir tą vietą, kur buvo ledas išpiautas ir didžiulė eketė užtraukta plonučiu ledu. Mergaitė įlūžo, pradėjo rėkti. Jos riksmą išgirdo mažasis Algirdukas ir paskubėjo gelbėti sesytę. Bet ir jis įlūžo ton eketėn. Nusitvėręs ledo, šiaip taip išlipo. Bet nebėgo namo, tik, nutvėręs ilgesnę lazdą, padavė jos galą sesutei, prisitraukė prie stipresnio ledo, už rankelių ištraukė iš vandens ir atsivedė namo. Iki namų buvo apie 100 metrų kelio. Įėjęs pirkion, jis tarė: — Tėveli, ji tik nenuskendo, dėl jos ir aš turėjau išsimaudyti.

Didvyrišku berniuku susidomėjo vietos K. O. P. vadovybė ir kaimynai. Visi negali atsistebėti Algirduko sumanumu ir šaltakraujiškumu. Juk jis nei nelaimės metu, nei po to neverkė...

Kaimynas.

Vėl atgijom

Lauke balta —
Lauke šalta.
Lauke šiaurės
Vėjai groja.
Lauke snaigių
Milijonai
Laksto, skraido,
Mus vilioja...!
Kas mums vėjai?!
Kas mums audros?!
Vėjų, audrų
Mes nebijom.
Kai pradėjo
Snaigės kristi —
Savo „žygiais“
Vėl atgijom.
Vėl atgijom,
Vėl išėjom
Iš trobų
Į gatvę žaisti.
Nusibodo
Jau purvynai.
Metėm liūdną
Rudens skraistę.



Pr. Imsrys

Beržėlis ir aš

Ko, berželi, viduj lauko
Taip žemai siubiuoji?
Liūdna gal, kad vienui vienas
Su vėju kamuojies?

Ilgu tau gal, svyruonėli,
Be tankios giružės,
Kur daugiau yra tavo brolių,
Vėjas mažiau ūžia?

Aš padėsiu tau, berželi,
Su vargais kovoti,
Nes ir aš esu bedalis
Mūs pasaulio plote.

L. Basys.

SMALSUMAS

Stasiukas buvo labai smalsus.

Kartą Stasiuko tėvas sužvejojo didelę lydeką ir parnešė namo. Jau norėjo išnešti į rūsį, bet čia pribėgo Stasiukas.

— Duok, tėveli, man prisižiūrėti lydekai,— paprašė jis tėvelio. — Aš noriu pažiūrėti jos dantų.

Jis, išžiodęs lydeką, įkišo į gerklę pirštus. Bet lydeka buvo dar gyva ir suspaudė Stasiuko pirštus. Stasiukas suriko ne savo balsu. Pribėgęs tėvelis išlaisvino jo pirštus iš lydekos nasrų. Kai Stasiukas nustojo verkti, tėvelis tarė:

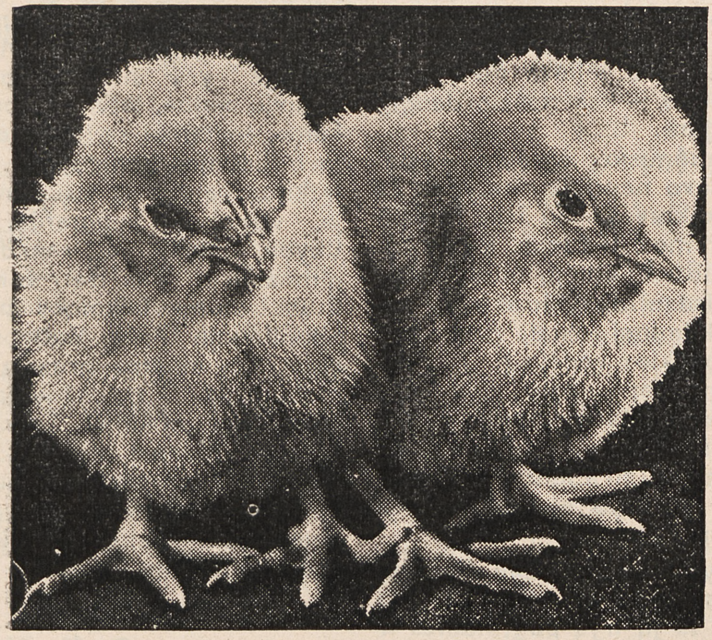
— Stasiuk, nebūk perdaug smalsus.

Kitą kartą Stasiukui teko eiti į miestelį pro kalvę. Prie kalvės durų jis pamatė pamestą pasagą. Stasiukas, nieko nelaukdamas, pasilenkė ir griebė pasagą, tik sukliko ir metė ją į šalį.

Stasiuko riksmą išgirdo kalvis. Jis pažvelgė pro duris ir pamatė verkiantį vaiką. Sužinojęs jo nelaimės priežastį, jis tik pasakė:

— Vaikeli, nebūk perdaug smalsus.

Nuo to laiko Stasiukas buvo santūresnis. **K. Č—nis.**



Apie ką jie galvoja?

Ateities artojai

Tu vaikut s, aš vaikutis,
Mes vaikai abu,
Todėl branginkim, mylėkim,
Kas kilnu, gražu.
Kai užaugsim—būsim vyrai,
Būsim šienpioviai,
Plieno dalgėm iškaposim
Daug vargų čionai.

Mes dar būsime artojai —
Tėvų laukuose
Plėšim vagą užsimoję —
Laimė mūs juose.
Kad užsėsim meilės sėklą
Broliam, seserim —
Niekis, kad vaikučiai esam,
Tikim ateitim!

Laukutis.

Latvijos lietuviuko laiškas

Brangūs broliukai ir sesytės
„Varpelio" skaitytojai!

Šį kartą jums parašysiu, kaip mes šventėmė estų nepriklausomybės šventę.

Estija, nedidelė valstybė, šalia Latvijos. Ji turi pusantro miljono gyventojų. Jos vėliava mėlynai—juoda—balta, —kas reiškia dangų, žemę ir jurą.

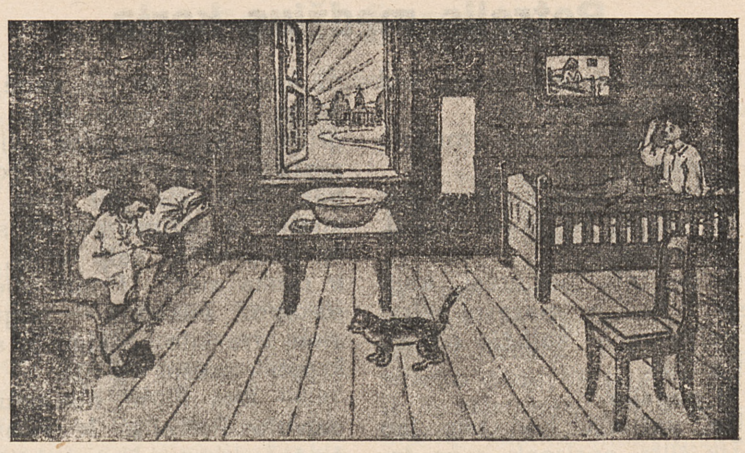
Šio mėnesio 24 dieną estai šventė savo nepriklausomybės 21 metų sukaktuves. Su jais minėjo latviai ir mes, lietuviai. Ryga buvo pasipuošusi abiejų tautų vėliavomis. Visose mokyklose buvo suruošti iškilmingi aktai, paskaitos. Mūsų mokyklos vedėja p. T. Čivilytė mums papasakojo apie estų tautą, jos vargus ir kovas už laisvę. Dabar estai, laisvi būdami, sudarė vienybę su Lietuva ir Latvija, kartu su jomis eina ir, jei juos pultų, kartu ginsis.

Parašysiu kiek ir apie lietuvių mokyklas Rygoje. Mokyklų yra keturios. Iš jų trys pagrindinės ir viena gimnazija. Visų mokyklų vedėjai lietuviai. Aš lankau mažiausią iš jų, Rygos miesto trečiąja pagrindinę mokyklą. Mūsų mokykloje yra 36 mokiniai. Mes visi mokomės lietuviškai. Latviškai mokomės latvių kalbos, Latvijos istorijos ir Latvijos geografijos. Be to. mes mokomės anglų kalbos, kuri man gerai sekasi. Mūsų mokykloje yra šitokios pamokos: lietuvių kalba, latvių kalba, anglų kalba, matematika, Latvijos istorija ir Latvijos geografija. Dar yra ir kitos pamokos: visuotinė istorija, visuotinė geografija, gamta, tikyba, dainavimas, rankdarbiai ir gimnastika. Kas tretį sekmadienį 9 val. mums laikomos pamaldos Sopulingoje Dievo Motinos bažnyčioje, kur einame organizuotai su mokytojais. Į tą bažnyčią eina ir gimnazijos mokiniai. Šv. mišų metu mes giedamė giesmes. Po mišių kunigas pasako mums pamokslą lietuviškai. Po pamaldų einame į muziejus arba kiną, kur rodo kultūrines filmas.

Jūsu broliukas

Gedminas V.

Ryga, 1939 metų vasario 28 diena.



Ką jūs darote iš ryto?

Ūkininkas ir tarnas

Viename kaime gyveno turtingas, bet kietaširdis ūkininkas. Jo ūkis buvo didelis, pats vienas jo apžiūrėti neišgalėjo, tad turėjo samdytis tarną.

Visi žinojo ūkininko šykštumą ir niekas nenorėjo eiti pas jį tarnauti. Tik po ilgų ieškojimų jam pasisekė, pagaliau, surasti tokį jaunuolį, kuris sutiko pas jį tarnauti. Tarno gyvenimas, iš tikrųjų, buvo labai sunkus: ūkininkas duodavo menkai valgyti ir sunkiai dirbti.

Atėjo Velykos. Ūkininkas liepė tarnui nuvežti išmaldas elgetoms, kurie sėdi prie bažnyčios, ir išdalinti. Veždamas tarnas ir pagalvojo:

— Mano gyvenimas sunkus, labai dažnai esu alkanas. Ar negeriau aš padarysiu, kai pats suvalgysiu šias Dievo dovanas ir už mano šeimininką pasimelsiu?

Kaip sumanė, taip ir padarė: parsivežė išmaldas namo ir paslėpė, kad šeimininkas nepamatytų, o rytą ir vakarą pasimelsdavo už jį, prašydamas pas Dievą šeimininkui laimingesnio gyvenimo.

Kartą ūkininkas susapnavo, kad šiemetinės jo išmaldos buvo Dievui maloniausios. Jis apie tai papasakojo tarnui, o tarnas jam prisipažino, ką buvo padaręs su jo išmaldomis. Atlyžo kietoji ūkininko širdis, ir jis nuo to laiko buvo daug geresnis savo tarnams: geriau juos maitindavo ir geresnį atlygį duodavo už darbą.

Alg. Akstinas.

Petrelis medžius kerta

Petrelis vos išprašė tėvelį, kad jį drauge miškan paimtų.

— Aš tėčiui padėsiu medžių kirsti, — sako jis.

— Mažas iš tavęs kirtėjas, dar kirvio nepakelsi, ar koją įsikirsi. Tik bėdos turėsiu.

— Oi ne, tėti, pažiūrėsi, kaip aš kirsiu. Jau ir mažesnį kirvį įdėjau vežiman, — kalbėjo net su ašarom akyse.

Tėvui pagailo.

— Na, važiuok, kad taip jau nori. Tik šiltai apsirenk, oras dabar nesveikas, — ir užmetė Petreliui ant kojų senus kailinius. Petrelis visą kelią nekantravo, klausinėjo tėtį, ar toli miškas, ar aukšti ten medžiai auga Vos įvažiavus miškan, vėl klausė:

— Ar prie tų gražių eglaičių sustosime?

Galop tėvas sustabdė arklį ir pasakė:

— Petreli, tai jau čia. Lipk iš vežimo!

Bet jo nereikia raginti, jau senai iššoko. Tėvas atkinkė arklį ir padavė ėsti. Kailinius nusivilkęs metė vežiman ir, paėmęs kirvį, dairėsi, kurį medį pirmuoju kirsti. Nužiūrėjo storesnį beržą ir paspiaudęs delnus, užsimojo kirviu. Skiedros tik lakstė į šalis. Petrelis, nuošaliai stovėdamas, stebėjo tėvo darbą.

— Petreli, saugokis, beržas grius! — išgirdo šauksmą.

Atšoko toliau. O šakos tik sutraškėjo, darydamos sau kelią, ir pumt nugriuvo žemėn. Vienas akimirksnis! Tėvas jau genėjo beržo šakas. Ir vėl kirto kitą. Medžiai griuvo vienas po kito: didesni ir mažesni. Petreliui nusibodo stebėti tėvą, jis jau pats mokėsi kirsti. Iš vežimo paėmė savo kirvį, paspiaudė, kaip tėvas, delnus, ir renka medį. Prieis prie vieno, pakapos, pakapos — negriuva, ir eina prie kito. Staiga jo akys nukrypo į gražią eglaitę.

— Šitą tikrai nukirsiu, — pagalvojo Petrelis. Ir visai rimtai ėmėsi darbo. Net kakta iškaito. Bet vargšelis, tik akim dar buvo prityręs. Visai nepastebėjo, kad eglaitė silpnai laikosi kamieno ir tuoj grius. Smarkiai užsimojęs kirviu ne eglėn pataikė, o sau kojon.

— Ai! — riktelėjęs sugriuvo. Tėvas, išgirdęs Petrelio riksmą, žvilgterėjo ton pusėn: sūnus ir eglė gulėjo kniupsti. Atbėgęs, išvydo pro prakirstą batą beseveržiantį kraują. Tiesiog plėšte nuplėšė batą nuo kojos. Smarkiai apvyniojo ją rankšluosčiu, kuriuo važiuodamas miškan buvo kaklą sau apsupęs.

Petrelis lyg iš miego pabudo. Išbalęs dairosi aplinkui, kas įvyko, kad jis vežime? Tik skausmą pajutęs, prisimena. Ratai riededami kraiposi į visas šalis ir dar labiau skaudina koją. Akys net ašaromis pasrūva. Bet nesiskundžia tėčiui, nepravirksta garsiai.

— Juk iš mano kaltės tėtis sugaišo pusę dienos. Jei verksiu, daugiau niekur neims su savim! — maldo pats save Petrelis. *Miglė.*



2)

TRYS ŽIRGAI

Pasaka.

Žirgai nubėgo, o mūsų vaikinas nusiskubino karaliaus dvaran.

— Na, dabar vagys daugiau šieno nevogs, — pasakė jis atėjęs, — tad meldžiu atiduoti man jauniausiąją dukrelę.

Karalius, norėdamas įsitikinti, ar tiesą kalba vaikinas, nuėjo į lankas šieno apžiūrėti, kūgių sukaityti. Ir jis turėjo pripažinti, kad vaikinas nemeluoja. Bet jam labai pagailo savo dukters išleisti už tokio prasto berniuko.

— Aš labai gailiuos, — sako jis besipiršančiam jaunuoliui, — kad prižadėjau savo dukterį šienavagius sugavusiam. Imk tu už darbą šimtą muštinių ir eik sveikas namo. Tau užteks, manau, ir to.

Su karalium negi pasiginčysi ar pasibarsi, — reikėjo sutikti. Vaikinas išeidamas tik paaimanavo:

— Jauniausioji karalaitė turi būti mano! Esu dar jaunas ir galiu palaukti... Ačiū už muštinius.

V.

Išėjęs iš dvaro, vaikinas norėjo eiti namo. Tačiau susigriebė.

— Karalius dukters už mane leisti nepanorėjęs todėl, kad aš esu labai prastas žmogus. Man reikia mokytis ir lavintis, kad prilygčiau karaliaus dukteriai. Namie iš manęs šiuos pinigus atims ir neturėsiu už ką mokintis. Tad geriau eisiu ieškoti mokyklos.

Beeidamas keliu, vaikinas priėjo gražų dvarą. Jame jis sustojo, surado daržininką ir pastojo pas jį mokiniu. Daržininkas, priimdamas iš jo šimtą muštinių, pažadėjo juos jam grąžinti, kai panorės nuo jo atstoti. Mat, daržininkui už mokslą pakako ir nuošimčių.

VI.

Praslinko metai. Vyresnioji karaliaus duktė sumanė ištekėti. Ir prašė ji karaliaus sukviesti visos karalijos kunigaikščių ir didžiūnų jaunikaičius, iš kurių ji galėtų išsirinkti sau tinkamiausį. Karalius taip ir padarė. Paskirtą dieną susirinko daugybė jaunikaičių ne tik iš jų valstybės, bet ir iš svetimų kraštų. Vaikino mokytojas — daržininkas nupynęs vainiką iš gražiausių gėlių, paprašė vaikiną nunešti jį karalaitei. Vaikinas prie karalaitės lango, jai matant, vainiką išardė ir čia pat dar gražesnį naują nupynė. Už tai iš karalaitės gavo keturis muštinius. Kai sugrįžo dvaran, jis pasiprašė pas daržininką leisti ir jį pasižiūrėti, kaip karalaitė rinksis vyrą. Daržininkas sutiko. Vaikinas smuko pakrūmėn ir ten pakratė sidabro kamanas. Kaip bematant stakt prieš jį sidabru klotas žirgas, o ant balno gražiausių drabužių ryšulys. Vaikinas apsirėdė jais, sėdo ant žirgo ir nujojo į karaliaus dvarą. Tik jis atjojo, visų akys įsmego į jį ir viens kito klausinėjo, iš kur galėjo atvykti toks kunigaikštis. Ir buvo ko stebėtis: kas do žirgas, koks žirgo aprėdymas, o raitelis blizga, tviska, lyg aitvaras! Karalaitė kaip tik išėjo, jį tuojau patėmijo. Praeidadama pro kitus, juos vos tik akimis užmetė, prie mūsų vaikino priėjo.

— Šis bus mano vyras, — tarė ji, rodydama mūsų vaikiną. Bet nesuspėjo nė tėvui pranešti, kaip vaikinas, lyg rūkas, išnyko. Nebuvo ko daryti, karalaitė turėjo rinktis antrą jaunikį. Karaliaus rūmuose buvo iškeltos didelės vestuvės: tris dienas ir tris naktis sukvies-

tieji svečiai valgė, gėrė ir linksminosi.

VII.

Praslinko dar metai. Antroji karalaitė sumanė tokiu pat būdu išsirinkti vyrą. Ir dabar, kaip ir pernai, suvažiavo ir sujojo daugybė jaunikių ir geriausių šeimų. Ir šį kartą daržininkas per mūsų vaikiną buvo nusiuntęs gražiausį vainiką, kurį vaikinas karalaitės akyse dar gražiau perpynė. Daržininkas ir vėl leido vaikinui nuvykti pasižiūrėti, kaip karalaitė rinksis vyrą. Vaikinas, nubėgęs pakrūmėn, pakratė aukso kamanas. Ir atsistojo prieš jį auksu dengtas žirgas su dar gražesniais drabužiais. Apsirėdęs ir sėdęs ant žirgo, nujojo jis prie kitų į karaliaus dvarą. Tuojau išėjo karalaitė ir, priėjusi prie vaikino, tarė:

— Šis bus mano vyras!

Tarnai, bijodami, kad neatsitiktų, kaip pernai, kibo kas arklį laikyti, kas vaikiną nuo žirgo nutraukti. Bet kur tau! Kaip atsistojo piestu žirgas, kaip šoko aukštyn, tarnai lyg grybai nubyrėjo Tiek vaikiną ir jojo puikų žirgą ir tematė! Nebuvo daugiau ko daryti, reikėjo karalaitei kitą vyrą rinktis. Vestuvės buvo keliamos per visą savaitę.

VIII.

Praslinko vėl metai. Dabar jauniausioji karalaitė sumanė ištekėti ir išsirinkti sau vyrą tokiu pat būdu, kaip išsirinko jos vyresnėsės sesers. Vėl buvo sukviesti visų didžiūnų jaunikaičiai. Ir dabar daržininkas per vaikiną nusiuntė labai gražų vainiką, kurį vaikinas, karalaitei matant, išardęs perpynė dar gražiau. Atidavęs vainiką, jis skubiai nubėgo pakrūmėn ir pakratė deimanto kamanas. Beregint atskrido deimantais nusagstytas žirgas su dar gražesniais drabužiais. Kaip apsirėdė, kai atsisėdo ant žirgo, — ir lygaus jam visame pasaulyje nebuvo. Nujojo jis į karaliaus dvarą. Išėjusi karalaitė tuojau jį pastebėjo ir, priėjusi prie jos, pasakė:

— Šis bus mano vyras!

Tarnai, kaip skruzdės, apspito mūsų vaikiną: įsikabino kas į žirgo kojas, kas į uodegą, kas į kilpas. Kaip prunkšterės žirgas, kaip pradės kilti vis aukštyn ir aukštyn, visi, kam buvo miela gyvybė, paleido už ko buvo įsikabinęs ir krito žemyn, lyg varlės lepsėdami. Tiek mūsų vaikiną ir jo arklį ir tematė.

Karalaitė jau nebenorėjo iš kunigaikščių sau vyro rinktis. Ji pasakė, kad ji geriau tekėsianti už daržininko mokinio. Ko tėvai nedarė, — ir pyko, ir barė, ir geruoju meldė, kad to nedarytų,—bet karalaitė užsispyrė ir gana. Supykęs tėvas karalius įsakė pašaukti daržininko vaikiną, sutuokė su savo dukra, bet jokios puotos nebekėlė ir kraičio jokio nepaskyrė. Davė tik vieną seną malūną su sulaužytomis girnomis, kad tenai išsikraustę, bemaldami sau duoną, bado nekentėtų.

(B. d.).



Mažyčiai dainiai

Buvo kovo pradžia. Saulė iš dangaus šypsojosi kaip niekad. Kiekvienu savo meiliu spindulėliu nešė pavasario dvelkimą. Sniegas laukuose čežo, tirpo ir kliukeno upeliūkščiais pakalnėsna, daubosna, kloniuosna, ežeruosna, upėsna. Tokį mielą metą norėjosi būti vandens lašeliu ir keliauti drauge su juo į Nerį, Nemuną, Baltiją. Toks didelis išsiilgimas sieloje augo, tvenkėsi. Danguje kartais kyšterdavo pilkšvas, skystas debesėlis. Nubraukdavo iš vieno pakraščio kitan ir išnykdavo ten, už akiračio. Beržynuose, girdėti, ulbėjo tetervinai. Taip smagu, taip miela, ir taip lengva darėsi širdyje, krūtinėje, visame kūne. Pleikėmis pajuodusi, garuojanti žemė kvepėjo, traukė, masino. Tokia gera ta motina žemė. Taip ji, pavasarėjant, sava ir suprantama darosi, kad, rodos, priglaustum prie jos širdį ir alsuotum drauge su ja; priglaustum ausį ir klausytum jos paslaptingos kalbos, saldaus niūniavimo, lyg motinos lopšinės.

*

Jurgelis tokią dieną ėjo iš mokyklos. Oras tada buvo dar kaitresnis, žemė dar labiau kvepėjo. Laukuose tvenkėsi lyg ūkana. Ne, tai ne ūkana buvo. Tai buvo žemės motinos prakaitas. Tarpais Jurgelis sustodavo lyg ko išgirsti norėdamas, bet nieko negirdėjo. Todėl vėl ėjo dairinėdamasis, šypsodamasis visosna šalysna. Apsunko jam knygos, nusibodo rašalu ir visokiais dažais nutepliota medinė skrynutė, kurioje knygas ir sąsiuvinius jau ketvirti metai tampo ir tampo. Siaura šikšnelė jam petelius nugraužė. Todėl dabar neša skrynutę rankoje pakarinęs, mosikuoja ja priekin ir atgal. Ir eina.

Šiandien mokykloje jam nelabai sekėsi. Nemokėjo pasakyti eilėraščio: „Žiemos naktis". Tarpais galvoja, pusbalsiu kalba:

— Ir kas per naktis! Dega žvaigždės aukštai... Ne. Žvaigždė visai nedega. Jis mirkčioja, tartum, akutės...

Keistas vaikas tas Jurgelis. Jis dažnai pradeda mokykloje sakyti tokias eilutes, kurių nieks nėra parašęs. Mokytojas iš jo tik pasijuokia, sako: daug geriau padarysiąs, jei išmoksiąs tų, kurios taip gražiai sukurtos. Jurgelis todėl nuolatos susirūpinęs, bet kai išeina laukuosna, jis šypsojasi šypsojasi. Tada jis išsako visus eilėraštukus, kurie jo jaunoje širdelėje kiūti. Paberia juos į visas dienas ir eina pats besišypsodamas, lyg sakydamas: aukite ir žydėkite. Žingsnį po žingsnio kopia dabar jisai į kalnelį, iš kurio toli toli matyti. Ten Vydiškių bažnyčios bokštas, nauja skarda dengtas, saulės spinduliais apžertas, bedasi debesysna. Ten toli toli, vos įžiūrėti gali, Linkmenų bažnyčia iš miškų ir ežerų dviem smailučiais bokšteliais kyšo. Arčiau ežerai ir ežerai. Tarpais tamsios pušynų juostos, lygios lyg tik ką kirptos avys. Atsigręžta. Kitoj vėl pusėj rudi kaimai pašlaitėse sutūpę. Lyg varnos ant pliko medžio šakų išmėtytos vienkiemių trobos.

Ir sunkiasi vaiko širdelėn visa ta aplinka, ir ugdo jame didelį gimtosios žemės dainių, prakaito ir darbo garbintoją. O jis dabar eina — dar mažas vaikiukštis — ir kartoja:

Žemėj prakaitas ir rankos,
žemėj darbas virti turi:
kol jaunystės dar netekę —
eikim, broliai, žemės purint...

Kita eilutė nutrūksta jo lūpose, nors jauna širdelė puikiai moka ir žino. Jo giliam jausmui dar maža žodžių, dar nėra reikiamo rūbo.

Sustoja. Kas tai? Kieno tas balsas?

— A, tai tu, paukštuke, — netveria džiaugsmu Jurgelis, išvydęs pilką paukštuką, padangėsna kylantį.

— Na, aukščiau, sparčiau, skardžiau,—ragina jį sustojęs ir žavisi jo daina, pirmu pavasario pranašu.

*

Dažnai Jurgelis girdi padangėse skardenančius vyturius. Maži, pilki paukštukai pakyla nuo žemės ir skrenda stačiai saulėn. O jų žavios dainos klauso visa artojų žemė, visi artojai. Jurgelio sieloje kraunasi pavydas tiems mažyčiams sparnuotiems dainiams. Jis stengiasi su jais lenktyniauti. Lenktyniavimo jam maža. Jis nori pralenkti tuos sparnuotus dainius ir užtraukti tokią dainą, nuo kurios sudrebėtų visa žemė, kuri šiurpu nukrėstų kiekvieną artojo kūną, paskatintų jį milžinų vertiems darbams ir žygiams.

Žemėj prakaitas ir rankos,
žemėj darbas virti turi:
kol jaunystės dar netekę —
eikim, broliai, žemės purint.

Juodžemiai būtų ar moliai —
mūsų rankos derlių duos jiem,
savo širdis, karštus norus
juosna imsim ir pasėsim.

Be dainos nei žingsnio vieno,
be darbų didžių, garbingų
mes nemokame šiandieną
eiti žingsnio lyg sustingę.

Ei, darban, artojų sūnūs!
žemė šaukia, šaukia močia!
Moliais, juodžemiais ir liūnais
žengti galime ir mokam!

Taip šaukė mažas artojų sūnūs savoj jaunystėj, tokia daina tuo tarpu guodė ir skatino tik save patį. Bet laukė dienos, valandos, minutės, kada jo balsą girdės visa artojų žemė... *r.*

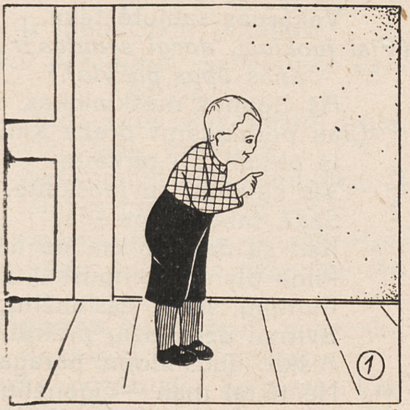
Žiemai traukiantis

Kasdieną saulutė
Vis kyla aukščiau.
Šiaurys, tas beširdis,
Paliks mus tuojau.

Nuo upių ir balų
Išnyks vėl ledai —
Žiema, nors nenori,
Pasitrauks liūdnai.

Ji trauksis į šiaurę,
Į savo namus,
Ir vėl iki gruodžio
Ten tūnos ir bus.

BENYS KEPĖ BLYNELIUS...



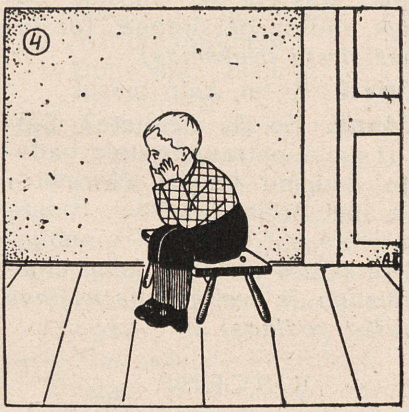
Teko kartą Benediktui
Vienam namuos pasilikti
Nemažai prabėgo laiko,
Jau ir valgyt nori vaikas,
O negrįžta ir gana
Nei tėvelis nei mama.



Benys labai mėgo blynus,
O jis matė, kaip gamina
Juos mamaitė mylimoji,
Tai vyruks sau ir galvoja:
„Kol sulauksiu aš pietų,
Pats blynelių paskepsiu.



Rado jis truputį mielių,
Vandenėlio šiek tiek šilto
Ir netrukus, gerbiamieji,
Tešlą jis maišyt pradėjo.
Na ir dirba jis stropiai —
Blynai skanūs bus tikrai!



Benys šitam darbe savo,
Žinot, taip įsikarščiavo,
Jog dubens neišturėjo —
Dubuo žemėn nugarmėjo...
Žuvo blynai! Vyras mūs
Sėdi piktas ir niūrus.

2)

Užgavėnės

IV SCENA

Stasiukas (*staiga įbėga, visi krūptelia*). Jau eina, eina!..

Algirdukas. Kas eina, kas? *(Algirdukas ir Kęstukas apstoja Stasiuką, tuo tarpu su triukšmu įbėga Vydutė ir Onytė).*

Stasiukas. Puišių Jonukas ir Petrukas eina...

Onytė. Bet jų nepažinsite—jie persirengę: vienas meška, kitas čigonu...

Kęstukas. Čigonu?

Senutė (*piktai, pamėgdžiodama Onytę*) „meška čigonu, meška čigonu“, dar ir ta čia! Aš jums parodysiu su tais išmislais! (*Į namiškius*). Ar aš nesakiau! Dar vaikus išgąsdins! (*Tėvas ir vaikai, išskyrus Aldutę, susigužia prie lango*).

Motina *(į senutę, trūkčiodama pečiais)*. Kas čia per išmislai! Pamanyk, meška persirengė... (*už durų pasigirsta triukšmas).*

Onytė. Ai, ai, kaip baisu!

Tėvas. Ko čia aičiojate? Stokite už suolo, patraukite stalą, padarykite daugiau vietos! Mergaitės pas mane! Arčiau, arčiau! Aldutę pastatykite ant suolo. Tik nebijokite! *(atsidaro durys ir įeina čigonas bizūnu ir žvangučiais nešinas ir meška vedinas).*

V SCENA

Čigonas. Garbė Jėzui Kristui!
Visi. Per amžių amžius!
Čigonai.
Aš čigonas „juodabruvis“
Iš kitų kraštų „pribuvęs“,
Kur medus upeliais plaukia,
Katės loja, šunys kniaukia,
Kur degtinę vištos geria,
Kur tvoras dešromis tveria,
Šarkos tyli, žuvys šneka,
Vakaruos saulutė teka.
(Visi juokiasi, dargi senutės ir motinos ūpas pakyla).
Aš čigonas meškininkas
(Jau berniukams dreba kinkos)
Iš pirkaitės į pirkaitę
Vis keliauju su meškaite.
Sakė šarka ir pelėda,
Kad su dešrom čia ne bėda,
Pilna blynų, pampuškėlių,
Kumpių, sūrių, žąsiukėlių,
Svirnai užkandžių prikrauti,
Aišku, duos mums paragauti,
Ne tiktai man — čigonėliui,
Bet ir mano meškutėliui.
(Meškai)
Na, pašoki mums, meškeli,
Pasirinkęs *(rodydamas)* sau porelę!

(Meška urzgia, eina prie Onytės, Onytė pabėga. Meška stveria Algiuką ir ima šokti. Visi juokiasi, o čigonas į taktą žvangučiais mušdamas dainuoja):

Nuo stalelio, lig stalelio
Šok, meškuti, šok polkelę,
Kumpio, dešros nekliudykit
Šeimininkės paprašykit. 2 kart

(Meška stveria kažką nuo stalo, deda krepšin ir vėl šoka)

Šoki, trypki, pasistenki,
Šeimininkei nusilenki
(Meška nusilenkia)
Gausi užkandžių žąsienos,
Pusę kumpio ir telienos. 2 kart

Meška. Aš — meškutis, šį berniuką šokti išmokysiu,
(Papurtindamas Algiuką)
Jei neduosi man kumpioko,
Aš tave prarysiu. 2 kart

Aldutė. Ai — ai! Mamyte, duok kumpį!

(Tuo tarpu meška šoka, kartodama antrą dainelės posmą).

Senutė. Cy-cy-cy! Iš kur tą kumpį?!

Čigonas (*dainuoja*)
Šeimininkai, nešykštėkit,
Mūs meškutį pamylėkit.
Neškit kumpio ir žąsienos
Ir medučio ir telienos. 2kart

(Tėvui paraginus, šeimininkė kažką riša)

Duos jums Dievas gaidį drūtą,
Ožį, jautį, kalakutą;
Kas čigonui duos kumpioką,
Dievas moka šimteriopai. 2kart

(Šeimininkė paduoda ryšulėlį. Meška nustoja šokus ir paleidžia Algirduką).

Čigonas. Na meškuti, nusilenki,
Padėkoki šeimininkei!

(Meška nevykusiai lenkiasi. Visi juokiasi. Čigonas pritempia prie savęs mešką)

O dabar už ryšulėlį
Sako ačiū čigonėlis
Sudiev!

(Čigonas su meška išeina, o paskui juos išbėga Stasiukas).

VI SCENA.

Tėvas. Tai puikiai berniukai persirengę. Tai katras jų buvo čigonu? Ar ne Petrukas?

Onytė. Ne! Petrukas buvo meška.

Tėvas. Ką tu kalbi?! Tai gerai moka nuduoti. Bravo!

Onytė. Bet meška labai juokingai šoko!

Tėvas (*į Algirduką*). A ko? Nesulamdė tavęs meška? Išsigandai?

Algirdukas. Ne... Aš iš karto pažinau, kad tai Puišų Jonukas. Jis ten sako: „nieko nesakyk, aš dešrą pagausiu nuo stalo...

Motina (*eina prie stalo*). Nėra dešros.

Visi. Ką? Nėra? (*juokiasi*).

Motina. (*nepatenkinta į vyrą*). Dar juoksis. Pamatysiu, ką valgysi. Nė užsigavėti nebus kuo. Paskutinį gabaliuką...

Tėvas. Ot, ir vėl aš kaltas.

Vydutė (*paslaptingai*). Nepykit, dėdien, nepykit, viskas bus gerai.

Motina (*į vyrą*). Nestovėk, pirkią tvarkyk, reik valgyti.. (*Tėvas nori tvarkyti, tuo tarpu priemenėje vėl pasigirsta triukšmas*).

Senutė. A, va, vėl! (*puola prie Aldutės, pirkioj sumišimas, motina pridengia valgį ant stalo*).

Aldutė (*į senutę*). Ar vėl meška? (*Triukšmas priemenėj didėja*).

Motina. Ir pavalgyt nėr kuomet... (*Durys atsidaro, įbėga Stasiukas, o paskui jį įeina žydas*).

VII SCENA.

Žydas (*dainuoja*).
Visi vyrai kaimynėlai
Seną Mausą zyna:
Turu pacę, krautuvėlą
Pas Raulią kaimyną.
Mano krautuvėla,
Pelno mazo turėjo,
Ai, vai, vai!
Kai antradienį atėje
Uzgavenų liaikas
Mausa terbą užsidėjo
Mausa, ui, nepaikas:
Mano kaimynėlė
Duos man ząsiuką
Ai, vai, vai!

(Žydas kartoja antrą posmą, tuo tarpu tėvas kalba).

Tėvas. Motin, duok ką tam žydui. Jisai moka nuduoti, dargi pradžioje nepažinau, kad tai Rimšų Antaniukas. (*Motina kažką paduoda Onytei, o Onytė duoda žydui*).

Onytė. Še tau, žyde, užsikąsk! Gal sušalai? Pasišildyk.

Žydas. Ačiū! (*deda dovaną į krepšį*)
Uz tą dovanėlą
Jums atlygins Dievas:
Vystos po du kiausinėlu
Dės kiekvieną dieną.
Vienas bus Mausienai,
Kitas į kiausieną. Sudiev!

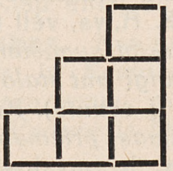
(Išeina. Paskui jį išbėga Stasiukas)

(B. d.)

STABTELK, PAGALVOK!

5 uždavinys

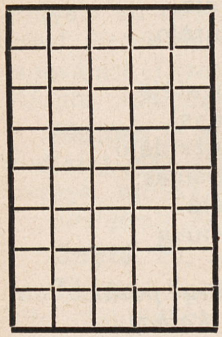
(Atsiuntė J. S. Bajoras)



Iš 18 degtukų sudėta 6 langeliai (kvadratai), kaip parodyta brėžinyje. Reikia paimti du degtukai, kad liktų keturi kvadratai.

6 uždavinys

(Atsiuntė V. Ki-ki)



Į šiuos langelius reikia įrašyti 8 žodžiai. Šių žodžių pirmosios raidės, skaitant iš viršaus apačion, duos vieno laikraštėlio vardą.

Žodžių reikšmė tokia:

1. Gyvis, gyvenąs kūdrose ir balose.
2. Kitaip „neregis".
3. Ateina po nakties.
4. Paukštis, gyvenąs balose.
5. Lapuotas medis.
6. Miško žvėris.
7. Virtuvės daiktai.
8. Šviečia ir šildo.

Pastaba: Sprendimų lauksime iki kovo 19 dienos.

Uždavinių sprendimas

3 uždavinys

1	2	3	4	5	6	7
2	3	4	5	6	7	1
3	4	5	6	7	1	2
4	5	6	7	1	2	3
5	6	7	1	2	3	4
6	7	1	2	3	4	5
7	1	2	3	4	5	6

Galima šiuos skaičius ir kitaip sustatyti, bet šis būdas tvarkingiausias.

Reikėjo daboti, kad vienoje eilėje arba viename stulpely nesikartotų tie patys skaitmens.

4 uždavinys



Iš aštuoniolikos brūkšnelių (degtukų) sudėtas žodis: „vienas".

Uždavinius išsprendė

1) Čibirai D. ir M. (abu),
2) Girdziušas J., Kašėta A., Kakarieka J., Misiūnas A., Sadaunykas J., Saliukas P., Sinius J., S nas A., Steponėnas A., Untulis M., Viškelis B., Žydelytė N. (3 uždavinį).
3) Čeponis K. (4 uždavinį).

LAIŠKŲ DĖŽUTĖ

Klajūnui. Prašome atsiųsti. Kas tiks, — įdėsime,

Bajorui. Eilės dar ne visai geros. Reikia daug skaityti, kad galima būtų šis tas parašyti. Eiliavimo taip pat reikia mokytis ir žinoti taisykles. Ačiū už atminimą.

Ramunėliui. Ačiū už eiles. Dar nespėjome peržiūrėti.

Wydawca-Leidėjas L. Cicėnas Redaktor-Redaktorius V. Budrevičius
Drukarnia-Spaustuvė „RUCH" Wilno, Tatarska 6